Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Valmistelija: Kehittämispäällikkö Sanna-Riikka Saarela 13.10.2025 SYKE/2025/1880
Johdon tuki

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta Julkinen
vvv@eduskunta.fi

Viite: Valtiovarainvaliokunta tiistai 14.10.2025 klo 12.00 / HE 99/2025 vp / Lausuntopyyntö;
Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Suomen ympäristökeskuksen kirjallinen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua valtiovarainvaliokunnalle valtion vuoden 2026 tulo- ja menoarvioesityksestä.

Keskitymme lausunnossamme erityisesti ympäristö- ja ilmastopolitiikkaan ja niiden toimeenpanoon sekä Suomen ympäristökeskukselle osoitettuun rahoitukseen (pääluokka 35).

Syke on ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, joka tuottaa tietoa, asiantuntemusta ja palveluja yhteiskunnan eri toimijoille. Syke mahdollistaa vihreää siirtymää ja kestävyysmurrosta tuottamalla monipuolisesti, ratkaisukeskeisesti ja vuorovaikutteisesti tietoa ja välittämällä sitä käyttöön sekä arvioimalla politiikan ja suunnitelmien vaihtoehtoja ja vaikuttavuutta. Syke tukee tutkimuksellaan ja asiantuntemuksellaan kansallista ja EU-tason yhteiskunnallista päätöksentekoa ja lainsäädännön toimeenpanoa. Merkittävä yhteiskunnallinen kysyntä kestäville ratkaisuille ja ympäristöalan osaamiselle on heijastunut viime vuosina Syken toimintaan.

Yleistä

Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen, luontokadon pysäyttäminen sekä saastumisen merkittävä vähentäminen vaikuttavat ratkaisevasti jo nykyisten mutta erityisesti tulevien sukupolvien hyvinvointiin ja Suomen julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyteen. Jotta vihreä siirtymä voi luoda talouden perustan kestävällä tavalla, on olennaista, että Suomi pystyy saavuttamaan ilmastotavoitteensa aiheuttamatta muita haittoja ympäristölle, että yhteiskunta pystyy laajalti siirtymään kiertotalouteen ja että muutokset ovat sosiaalisesti hyväksyttäviä. Yksittäisten sektoreiden vihreä siirtymä tulee synkronoida kokonaisvaltaiseksi kestävyysmurrokseksi.

Ympäristömuutosten vaikutukset kohdistuvat eri tavoin ja usein eriarvoistavasti yhteiskunnan osa-alueisiin ja toimijoihin. Ympäristönmuutosten vastaisessa työssä onnistuminen on siksikin elintärkeää kestävän kasvun, kilpailukyvyn ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Vihreässä siirtymässä ja erityisesti kokonaisvaltaisessa kestävyysmurroksessa onnistuminen vaatii uudenlaista

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

osaamista ja yhteistyötä kaikilta ja kaikessa, myös julkisessa hallinnossa. Murros edellyttää rohkeaa ja johdonmukaista yhteiskunnallista päätöksentekoa kaikilla tasoilla.

Edellä mainitut haasteet korostavat poikkihallinnollisuuden merkitystä tilanteessa, jossa ympäristöpolitiikkaa tehdään ja toimeenpannaan keskeisesti myös muualla kuin ympäristöministeriön hallinnonalalla. Poikkihallinnollista koordinaatiota tarvitaan myös aluetasolla, jotta aluekehittämishankkeet tukevat alueiden kestävää kasvua.

Julkisen ja yksityisen sektorin välisellä pitkäjänteisellä yhteistyöllä on erityisen tärkeä rooli vihreän siirtymän toteuttamisessa. Yksityinen sektori tekee valtaosan tarvittavista investoinneista, ja julkisen sektorin rooli on mahdollistaa kestävä kehityssuunta. Ilmasto- ja ympäristötavoitteita hidastavia tai estäviä toimenpiteitä ei tule suunnitella eikä toteuttaa. Vaikutusten kattava ennakkoarviointi on tärkeää tällaisten toimenpiteiden tunnistamiseksi.

Kiertotalous

Kiertotalous mahdollistaa laajassa tutkimuslaitos- ja sidosryhmäyhteistyössä toteutetun tutkimuksen (Savolainen ym. 2024) perusteella kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen ja luonnon monimuotoisuuden ylläpidon samalla, kun se parantaa omavaraisuutta. Skenaariotyön tulokset osoittavat myös, että kiertotaloustoimenpiteiden seurauksena bruttokansantuote kasvaa ja työn tuottavuus vahvistuu.

Ottaen huomioon kiertotalouteen liittyvän taloudellisen potentiaalin, on sen edistämiseen talousarvioehdotuksessa pääluokassa 35 varattua 520 000 euron määrärahaa pidettävä varsin vaatimattomana. Syke totesi jo viimevuotisessa lausunnossa, että ympäristöministeriön hallinnonalan toimintamenojen taso ei riitä kaikkiin toimiin, joita kiertotaloustavoitteiden edistäminen ja saavuttaminen edellyttäisi. Kiertotaloutta tukemaan ja vauhdittamaan tarvitaan julkista rahoitusta. Ympäristöministeriön hallinnonalan lisäksi kiertotaloutta edistetään osana työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan rahoitusta. Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3) kohdentuu kuitenkin talousarvioesityksessä 890 000 euron leikkaus.

EU:ssa kiertotalous etenee nopeasti, ja valmisteilla on lukuisia uusia politiikkatoimia. Suomen on oleellista turvata resurssit, joilla voidaan varmistaa Suomen johtajuus valituilla kiertotalouden osa-alueilla ja luoda kokonaiskäsitys siitä, miten suunnitteilla olevat toimenpiteet vaikuttavat esimerkiksi kasvihuonekaasupäästöihin, luonnon monimuotoisuuteen, työllisyyteen, kansan- ja aluetalouteen, vihreän siirtymän edellytyksiin ja esteisiin Suomessa sekä miten Suomen kannattaisi vaikuttaa ja valmistautua eri politiikkatoimiin. EU:n säädöshankkeiden valmistelusta ja toimeenpanosta koituu lähivuosina erittäin suuri valmistelupaine ministeriölle (ainakin YM, TEM, OM) ja välillisesti laajemmin ministeriöiden hallinnonalan organisaatioille. Säädösratkaisut ovat Suomen kannalta oleellisia, joten on tärkeää turvata valmisteluun riittävät resurssit.

Ilmastopolitiikka ja vihreä siirtymä

Suomen EU:ssa sovittujen ilmastotavoitteiden saavuttaminen ja hiilineutraaliustavoitteessa pysyminen vaatii määrätietoisia ja johdonmukaisia toimia läpi koko yhteiskunnan. Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisätoimia

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | syke.fi

erityisesti taakanjakosektorilla (työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalat) ja maankäyttösektorilla (maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala). Hallinnonalakohtaisten toimien ja määrärahojen lisäksi sekä niitä tukemaan tarvittaisiin runsaasti poikkihallinnollista yhteistyötä ja sitoutumista.

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2026 sisältää leikkauksia yritystukiin, mikä on sinänsä perusteltua, mutta tukien ja leikkausten kohdentamisessa on vielä kehitettävää. Leikkaukset Puhtaan energian Suomi -rahoitukseen ja Business Finlandin innovaatiorahoitukseen heikentävät Suomen mahdollisuuksia kehittää ja kaupallistaa puhdasta teknologiaa, mikä vaarantaa kilpailukykyä ja kestävän kasvun edellytyksiä. Kestävän teollisen kehityksen ja talouskasvun turvaaminen edellyttää, että puhtaan siirtymän ja innovaatioiden rahoitusta ei heikennetä, vaan sitä tarkastellaan osana talouden pidemmän aikavälin suunnittelua. Syke näkee, että yritystukia tulee tarkastella tarkemmin niiden ohjausvaikutusten näkökulmasta.

Luontokadon pysäyttäminen

Luontokadon pysäyttäminen vaatii järeitä toimia sekä luonnonsuojelussa että läpileikkaavasti koko yhteiskunnassa, jotta luontoon kohdistuvia paineita saadaan hillittyä. Toimivat ekosysteemit ovat nykyisten ja tulevien sukupolvien menestymisen elinehto - arvioiden mukaan yli puolet kaikesta taloudellisesta toiminnasta on riippuvaista luonnon monimuotoisuudesta.

Pääluokan 35 luontokadon hillintään osoitetut määrärahat näyttävät pysyvän suurin piirtein vuoden 2025 tasolla (momentti 35.10.21), mitä voidaan pitää sinänsä myönteisenä. EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteeseen - luontokadon pysäyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden kehityksen kääntäminen myönteiseksi vuoteen 2030 mennessä – nähden hallinnonalan resursointi on kuitenkin riittämätöntä.

Syke tukee luontokadon hillintää tiedon tuotannolla ja toimijoita yhteen tuovilla hankkeilla. Vuodesta 2025 alkaen monet ohjelma- ja erillisrahoitukset päättyvät tai supistuvat, mikä vaikuttaa esimerkiksi keskeisten seurantojen toteuttamiseen. Pahimmassa tapauksessa osa pitkäaikaisseurannoista (esimerkiksi päiväperhosseurannat), joudutaan keskeyttämään. Pitkäaikaisseurantojen vahvuus on jatkuvuus, mikä mahdollistaa saatavan aineiston käytön luonnossa tapahtuvien muutosten havaitsemiseen.

EU:n ennallistamisasetus ja sen tavoitteet on tunnistettu luontokadon pysäyttämisen kannalta keskeisiksi. Varsinaisten ennallistamistoimien ja niihin liittyvien tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisäksi on tarve varautua ennallistamisasetuksen tuomiin uusiin ja runsaisiin pysyväisluonteisiin seuranta- ja raportointivelvoitteisiin.

Puhtaan energiasiirtymän luontovaikutusten tarkastelulle ja suunnittelua tukevien valtakunnallisten ja alueellisten aineistojen tuottamiselle on laaja-alainen tarve niin investoivissa yrityksissä kuin viranomaisorganisaatioissa. RePower-CEST –hankkeessa on pystytty tuottamaan maakunnallisia esimerkkiaineistoja ja –suosituksia, mutta hankkeen päättyessä ja Syken kokonaisrahoituksen supistuessa riittävää valtakunnallista tukea ei pystytä tarjoamaan.

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

Vesien- ja merenhoito

Maa- ja metsätalouden kuormituksella on edelleen merkittävä vaikutus sisä- ja rannikkovesien tilaan. Säännöllisesti EU-velvoitteiden mukaisesti tehtävät vesien- ja merenhoidon suunnitelmat eivät riitä hillitsemään ravinnekuormitusta ja siten parantamaan vesien tilaa, ellei niiden todellista vaikuttavuutta yhteiskunnan muuhun toimintaan pystytä parantamaan. Maatalouden ympäristötukijärjestelmän ja vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden suunnittelun tulisi olla yhdenmukaisia. Toimenpiteet ja niihin ohjattava tuki pitäisi kohdentaa ja priorisoida valtiontaloudellisesti kustannusvaikuttavasti. Ohjauskeinojen, erityisesti tuki- ja rahoitusohjelmien, arvioinnissa tulisi huomioida myös laajemmin yhteiskunnalliset ja valtiontaloudelliset vaikutukset (Valtiontalouden tarkastusviraston raportti 10/2024).

Valuma-alueella ja rannikolla tehtävillä vesienhoidon ja merenhoidon toimenpiteillä voidaan kattaa suuri osa ennallistamistavoitteista. Tämän saavuttaminen vaatii kuitenkin erityisesti maa- ja metsätalouden vesiensuojelutoimenpiteiden toteuttamista.

Vaikuttava vesien- ja merenhoito on erittäin pitkäjänteistä työtä – toimien vaikutukset näkyvät sisävesien, rannikoiden ja Itämeren tilassa vasta pitkän ajan kuluessa. Vesiensuojelun tehostamisohjelman rahoituksella on tehty monia toimia kuormituksen vähentämiseksi ja vesien ekologisen tilan parantamiseksi. Vesiensuojelutoimien vaikuttavuuden luotettava arviointi perustuu jatkuvaan ja kattavaan vesistöjen tilan seurantaan. Vesiensuojelun toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia tarvitaan, jotta resurssit voidaan ohjata mahdollisimman kustannustehokkaasti. Vaikuttavuuden todentamiseen ja seurantaan tarvitaan luotettavaa, järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti kerättyä ympäristön tilan seurantatietoa, jonka turvaaminen on valtionhallinnon tehtävä.

Saaristomeren tilan parantamiseen kohdentuvan rahoituksen lisääminen sekä sen kohdentaminen ravinteiden kierrätyksen edistämiseen ja muihin merialueen tilaa parantaviin toimiin on myönteistä. Valuma-alueella sekä rannikkojokien välittömässä läheisyydessä tehtävää seurantaa kehitetään mm. keskittämällä seurantaa maatalousvaltaisille osavaluma-alueille, lisäämällä maantieteellisen kattavuutta ja ottamalla käyttöön uusia automatiikkaan perustuvia seurantamenetelmiä Seurannan jatko tulee turvata vaikutusten todentamiseksi myös pidemmällä aikavälillä. Uusien tulosperusteisten ohjauskeinojen käyttöönottoon tulee myös panostaa, mikä vaatii toimenpiteiden vaikutusten seurannalta luotettavuutta ja kattavuutta.

Olemassa olevaa ja jatkossa saatavaa tietoa pitäisi pystyä hyödyntämään tehokkaammin saamalla se laajasti hyödynnettäväksi päätöksenteossa yhteiskunnan eri tasoilla. Tietojärjestelmien, verkkosivujen ja erilaisten päätöksentekoa tukevien työkalujen kehittämisen lisäksi tulisi turvata riittävät resurssit laadun varmistamiseen ja järjestelmien ylläpitoon. Syken säästötavoitteet huomioon ottaen Syken tarjoamien vesien- ja merenhoidon asiantuntijapalveluiden, erityisesti valtakunnallisesti tärkeiden tietojärjestelmien, mallien ja verkkosivujen ylläpidon turvaaminen jatkossa on haaste, johon pitäisi löytyä pitkäjänteinen ratkaisu.

Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (35.01.04)

Syken toimintameno (siirtomääräraha 2 v.) vuodelle 2026 on 34 260 000 (2025: 36 658 000) euroa. Määräraha sisältää vuoden 2025 talousarvioon verrattuna useita vähennyksiä ja lisäyksiä. Nettomääräisesti määräraha on vähentynyt 2,1 miljoonalla eurolla edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | syke.fi

Määrärahan pieneneminen johtuu pääosin määräaikaisten rahoitusten päättymisestä sekä valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimintamenosäästöistä. Määräaikaisista rahoituksista päättövaiheeseen siirtyy Syken koordinoima Puhtaan energiasiirtymän (REPower-CEST) -hanke, jonka rahoitus tulee Suomen EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF). Myös ympäristötiedon tiedonhallinnan hanke päättyy vuonna 2026. Hanke on rahoitettu määräaikaisella lisäyksellä Syken toimintamenomäärärahaan. Syken toimintamenorahoitukseen kohdistuu valtionhallinnon tuottavuusohjelman mukaisia vähennyksiä 2,16 milj. euroa vuonna 2026 ja 3,67 milj. euroa vuodesta 2027 eteenpäin.

Syke pitää erittäin myönteisenä ennallistamisen tutkimus- ja kehittämistyöhön Sykelle ja Lukelle kummallekin osoitettua 1 miljoonan euron pysyvää korotusta toimintamenorahoitukseen. Syken tuottaman tiedon avulla voidaan merkittävästi tukea kustannustehokkaiden ja vaikuttavien ennallistamistoimien suunnittelua, kohdentamista ja seurantaa sekä paikata valmistelussa havaittuja, ekologisen pohjatiedon puutteita. Merkittävin lähivuosien panostus on luontotyyppiseurannan menetelmien ja toteutuksen kehittäminen. Sykellä on pitkä historia ja vankkaa T&K-osaamista ennallistamista tukevan tietopohjan tuottamisessa ja käytännön ennallistamistoimien vaikuttavuuden tutkimuksessa. Tällä rahoituksella tehtävä työ tulee rakentumaan aikaisempien ja käynnissä olevien kansallisten ja EU-hankkeiden päälle.

Samoin Syke pitää erittäin myönteisenä Sykelle ja Lukelle osoitettua yhteensä 4 milj. euron määräaikaista lisärahoitusta luontotiedon kansalliseen digitaaliseen infrastruktuuriin vuosille 2026—2027. Rahoituksella Syke ja Luke 1) tutkivat ja ottavat käyttöön uusia, tutkimukseen perustuvia ja kustannustehokkaita luontotyyppi-, ekosysteemi- ja luonnonvaratiedon tuotannon menetelmiä ja tietotuotteita, 2) parantavat tiedon kokonaishallintaa ja automaatiota sekä 3) toteuttavat kansallisen Ympäristön seurannan strategia 2030:n mukaisia yhteistyönmalleja. Uudet menetelmät perustuvat kaukokartoitukseen, molekyylibiologiaan, koneoppimiseen ja mallinnukseen. Tehtävän T&K-työn avulla erittäin monimuotoinen luontotieto saadaan tutkimuksen, päätöksenteon ja käytännön toimijoiden tarvitsemaan muotoon ja nykyistä paremmin saataville. Lisärahoituksella lisätään tuottavuutta sekä yksityisellä että julkisella sektorilla.

Syken toimintamenorahoitukseen tehdyt, valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimintamenorahoituksen vähennykset sekä samanaikaiset temaattisesti tarkasti kohdennetut T&K-lisärahoitukset **heikentävät kuitenkin merkittävästi Syken mahdollisuuksiin vastata muihin uusiin tai nouseviin tietotarpeisiin tai vastaanottaa uusia lakisääteisiä tehtäviä**.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjaus siitä, ettei uusia tehtäviä rahoiteta, on erittäin vaikea Sykelle. Linjauksen mukaan hallitus sitoutuu siihen, ettei se osoita lainsäädännön kautta tai muutoin uusia tehtäviä kuin siten, että pääsääntöisesti lisätehtävien yhteydessä luovutaan aiemmista tehtävistä tai niiden toteutusta tehostetaan. Arvioiden mukaan Sykelle olisi tulossa lähivuosina useita uusia tehtäviä niin kansallisen kuin EU-sääntelyn seurauksena. Erityisesti EU-sääntelyllä voi olla merkittäviäkin vaikutuksia suomalaisyritysten kilpailukykyyn. Niiden valmisteluun vaikuttaminen ja tasapuolinen toimeenpano ovat paitsi ympäristönsuojelun, myös talouden kannalta merkityksellistä. Lisäksi esimerkiksi YK:n Euroopan talouskomission alaisen Espoon YVA-yleissopimuksen ja SOVA-pöytäkirjan mukaisten merkittävästi kasvaneiden viranomaistehtävien hoidon varmistaminen Sykessä vaatisi nykyistä suuremmat resurssit.

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

Momentin 35.01.04 mukainen toimintamenorahoitus kattaa Syken toiminnan kustannuksista nykyisellään noin 38 %, mikä on poikkeuksellisen pieni osuus organisaation kokonaisbudjetista verrattuna muihin suomalaisiin tutkimusorganisaatioihin. Toimintamenorahoituksen pienuus on muodostunut pullonkaulaksi sille, että ulkopuolista rahoitusta voitaisiin hyödyntää vielä lisää Syken tehtävien hoitamiseen, sillä yhteisrahoitteisten hankkeitten omarahoitusosuudet katetaan toimintamenomomentilta. **Tämän vuoksi EU-hankkeille osoitettava vastinraha (Sykelle 1,47 milj. € vuodelle 2026) on Sykelle välttämätön EU:n T&K-määrärahojen kotiuttamisen mahdollistaja.**

Tämän lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet kehittämispäällikkö Sanna-Riikka Saarela, talouspäällikkö Katja Paalanen, palvelujohtaja Heli Karjalainen, yksikönjohtaja Anna-Stiina Heiskanen, ryhmäpäällikkö Milla Mäenpää-Engelbredt, ryhmäpäällikkö Vivi Fleming, kehittämispäällikkö Katriina Alhola, kehittämispäällikkö Petrus Kautto ja yksikönjohtaja Aino Juslén.

Jakelu	vvv@eduskunta.fi
Kopio	kirjaamo@syke.fi

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | **syke.fi**

Asiakirja: **SYKE/2025/1880-2 Syken lausunto valtiovarainvaliokunnalle 14.10.2025**

Seuraavat henkilöt (organisaationimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä) ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti. / Följande personer (i bokstavsordning efter organisationens namn) har undertecknat detta dokument elektroniskt. / This document has been electronically signed by the following persons (in alphabetical order according to their organization's name):

Leif Schulman, Suomen ympäristökeskus
Sanna-Riikka Saarela, Suomen ympäristökeskus, johdon tuki

Signed By:Sanna-Riikka Saarela
Signed at:2025-10-10 09:22:24 +03:00
Reason:I approve this document

Signed By:Leif Schulman
Signed at:2025-10-10 15:49:59 +03:00
Reason:I approve this document